

MEDENÎ USÛL HUKUKUNDA YETKİSİZLİK HALİNDE VERİLMESİ GEREKEN KARAR

(Decision in case of Geographical Incompetence of the Court in Civil
Procedure Law)

Yasin KÖSE¹

ÖZ

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yetki kuralları kesin ve kesin olmayan yetki kuralları olarak sınıflandırılmıştır. Kanuna göre kesin yetki kuralları dava şartı iken kesin olmayan yetki kuralları ilk itirazdır. Yetkinin kesin olması halinde mahkemece resen dikkate alınması gerekirken, yetkinin kesin olmaması durumunda taraflarca ileri sürülmesi gerekir. Davanın yetkisiz mahkemede açılması halinde kesin yetki halinde doğrudan, kesin olmayan yetkide ise yetki itirazı halinde mahkemece bir karar verilmesi gerekir. Ancak bu kararın ne olacağına ilişkin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda bir belirlilik yoktur.

Bu çalışmada mahkemenin yetkisiz olması halinde verilmesi gereken karar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda kanun, doktrin ve içtihatlar birlikte değerlendirilerek medeni usul hukuku prensiplerine uygun bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dava, dava şartı, medeni usul hukuku, yetki, yetkisizlik.

ABSTRACT

Geographical jurisdiction rule is divided into two, certain and uncertain geographical jurisdiction rule in Civil Procedure Code numbered 6100. According to the code, certain geographical jurisdiction rules are cause of action meantime uncertain geographical jurisdiction rules are first objection. Certain geographical jurisdiction is considered ex officio by judge meantime uncertain geographical jurisdiction isn't considered unless claimed by parties. If a lawsuit is filed in geographical

1 Hâkim, Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk ABD, Doktora Öğrencisi, e-posta: yasinkose.th@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9408-4871

incompetence court, the court have to a desicion. But, this desicion form isn't determined clearly in the Civil Procedure Code.

In this study, I tried to detect desicion to be made in case of geographical incompetence of court. In this contex I tried to reach a conclusion in ligt of code, doctrine and jurisprudence.

Keywords: Lawsuit, cause of action, civil procedure law, geographical jurisdiction, geographical incompetence.

GİRİŞ

Medeni yargılama hukukunda yetki kuralları yer itibariyle uyumsuzluğun görüleceği mahkemenin tespitine ilişkin kurallardır. Kural olarak davanın yetkili mahkemede açılması gerekmektedir. Ancak uygulamada davanın yetkisiz mahkemede açıldığı da sık karşılaşılan bir durumdur. Yetkisiz mahkemenin nasıl davranacağı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun çeşitli hükümlerinde düzenlenmiştir.

Yetkisiz mahkemenin davranışları yetki kuralının kesin olup olmadığına göre değişir. Yetki kuralının kesin olması halinde taraflarca ileri sürülmesi dahi hâkim kendiliğinden dikkate almak zorundadır. Kesin olmayan yetki kuralının bulunması halinde ise süresinde ileri sürülmedikçe yetki kuralı göz önüne alınmaz. Kesin yetki durumunda ve kesin olmayan yetkiye itiraz durumunda verilmesi gereken karar konusunda kanunda bir açıklık yoktur.

HMK'nın 114/1-c hükmüne göre kesin yetki kuralının bulunması halinde, bu kurala uygun davranılması dava şartıdır. HMK'nın 115/2 hükmü ise dava şartlarına aykırılık halinde davanın usulden reddedilmesi gerektiğini düzenlemiştir. Bu durumda kesin yetki kuralının olduğu ve davanın kesin yetkili mahkemede açılmadığı hallerde dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılır. Öte yandan HMK'nın 20/1 hükmüne göre yetkisizlik kararından sonra süresinde dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesi talep edilmediği takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu hükümler birlikte incelendiğinde ilk başta usulden reddedilen bir davanın daha sonra ele alınıp açılmamış sayılmasına karar verilebileceği yönünde çelişkili bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Yetkinin kesin olmadığı durumlarda nasıl bir karar verilmesi gerektiği ise kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Kesin olmayan yetki kuralları ilk itiraz olup (HMK m.116/1-a), dava şartı olarak kabul edilmediğinden

HMK'nun 115/2 hükmü uygulanmayacaktır. Bu durumda kesin yetki halinde verilecek karar ile kesin olmayan yetki halinde verilecek kararların farklı olacağı noktasında çelişkili bir durum daha ortaya çıkmaktadır.

Yetkisizlik üzerine karar verildikten sonra dosyanın tekrar ele alınıp davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesine ilişkin düzelleme de yetkisizlik üzerine verilen kararın nihai karar olup olmadığı tartışmasını gündeme getirmektedir.

Üst paragraflarda görüldüğü üzere yetkisizlik halinde mahkemece nasıl bir karar verilmesi gerektiği ve verilecek bu kararın niteliğinin ne olduğu yeterince açık olmayıp, tereddütlere yol açabilecek potansiyele sahiptir. Bu çalışma mezkûr tereddütlerin kanunun sistematığı ve medeni usul hukuku prensipleri kapsamında giderilmesine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle medeni usul hukukunda yetki, yetkisizlik ve karar konuları işlenmiş, akabinde yasal düzenlemelerdeki durum ile içtihatlardaki² durum irdelenerek sorunun tam olarak ortaya konulmasına gayret edilmiş ve son olarak da kanunun sistematığına ve mahkeme uygulamalarına elverişli olacak şekilde çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son kısmında ise verilen kararın sonuçları ele alınmıştır.

I. MEDENİ USUL HUKUKUNDA YETKİ

A. Kavram

Doğal hâkim ilkesi (kanuni hâkim güvencesini de kapsar şekilde) yargılama hukukuna hâkim olan temel haklardandır.³ Doğal hâkim ilkesine göre, hangi uyuşmazlıklarda hangi mahkemelerin görev ve yetkili olacağı, uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce, belirli bir olayla bağlantılı olmaksızın, herkes için genel ve soyut kurullarla kanunda

2 Bu çalışmadaki adli yargı ilk derece mahkemesi, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay kararlarına doğrudan UYAP sistemi üzerinden, Anayasa Mahkemesi kararlarına ise www.anayasa.gov.tr adresinden ulaşılmıştır.

3 Bu ilke Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Adil Yargılanma Hakkı başlıklı 6. maddesinde *yasal mahkeme* olarak ifade bulunmuştur. "*Yasayla kurulmuş mahkeme kuralı gereğince, gerek mahkemelerin kuruluş ve yetkileri, gerekse izleyecekleri yargılama usulü, yürütenin düzenleyici tasarrufları ile değil, yasa yoluyla ve dava konusu olay ortaya çıkmadan önce saptanacaktır. Böylece kişi veya olaya göre yargılama organı oluşturma yolu kapanacak, olası keyfilikler önenecektir. Bu güvence, doğal yargılama makamı ve doğal yargıç ilkesini yansıtmaktadır.*" İNCEOĞLU, Sibel, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı**, Beta Yay., 2008, İstanbul, 3.Bası, s.163 ; "*Doğal hâkim güvencesi, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından biri olduğunda kuşku yoktur. Bu nedenle, doğal hâkim ilkesini ihlâl eden itiraz konusu kural, hukuk devleti ilkesine de aykırıdır.*" Anayasa Mahkemesi 1996/74 E, 1998/45 K, 01.07.1998 T.

öngörölmüş olması gerekmektedir.⁴ Bu ilke ceza yargılamasında olduğu kadar hukuk yargılamasında da geçerlidir. Yetki kuralları da doğal hâkim ilkesinin medeni usul hukukundaki görünümünden biridir.⁵

Yetki, bir davanın hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından göröleceğinin normatif olarak düzenlenmesidir.⁶ Yetki kuralları ile uyuşmazlıkların çözüleceğii mahkeme yer itibariyle belirlenmiş olur. Bu belirleme gerek doğal hâkim ilkesini yansıması olan Anayasa'nın 37/1 hükmüne göre, gerekse mahkemelerin kuruluşuna ilişkin Anayasa'nın 142. maddesine göre kanunla yapılmak zorundadırlar.⁷

Kanunla düzenlenmesi zorunlu olan yetki kuralları, hukuk mahkemeleri bakımından HMK'nın 5-17. maddelerinde yer almaktadır. HMK'nın 6. maddesi yetki ile ilgili genel kural olarak davalının yerleşim yeri mahkemesini belirledikten sonra, devamındaki maddeler ile genel

- 4 ÖZBUDUN, Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2002, Ankara, 7.Baskı, s.118, 119 ; TANRIVER, Süha, Tabii Hakim İlkesi ve Medeni Yargı, **TBB Dergisi**, S.104, 2013, s.12 ; Anayasa Mahkemesi ise tabii hakim ilkesini şöyle değerlendirmiştir: "...tabii hâkim ilkesi, suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görececek yargı yerini yasanın belirlemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Tabii hâkim ilkesi yargılama makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra kurulmasına veya yargıcın atanmasına; başka bir anlatımla, sanığa veya davanın taraflarına göre hâkim atanmasına engel oluşturur. Bununla birlikte kanuni hâkim güvencesi, yeni kurulan mahkemelerin veya kurulu bulunan mahkemelere yeni atanan hâkimlerin, önceden işlenen suçlara ilişkin olarak hiçbir şekilde yargılama yapamayacakları biçiminde anlaşılabilir. Belirli bir olay, kişi veya toplulukla sınırlı olmamak kaydıyla yeni kurulan bir mahkemenin veya kurulu bulunan bir mahkemeye yeni atanan hâkimin, kurulma veya atanma tarihinden önce gerçekleşen uyuşmazlıklara bakmaları kanuni hâkim güvencesine aykırılık teşkil etmez. Aksi takdirde, yer değıştirme esasına göre görev yapan hâkimlerin atandığı yerdeki derdest davalara bakmalarının tabii hâkim ilkesine aykırı görülmesi sonucu doğar ki, anılan ilkenin bunu amaçladığı söylenemez." (AYM 2014/164 E, 2015/12 K, 14.01.2015 T.)
- 5 Sadece kesin yetki kuralları ile doğal hâkim ilkesi arasında bağlantı kurulabileceğii, kesin olmayan yetki kuralları ile doğal hâkim ilkesi arasında doğrudan bir bağ kurulamayacağı ileri sürüldüğü gibi (TANRIVER, Tabii Hâkim, s.30) tüm yetki kurallarının kanunilik ve öncedenlik unsuru barındırması sebebiyle doğal hâkim ilkesi ile güçlü bir bağ içinde olduğu da savunulmaktadır (KARADEMİR AYDEMİR, Dilek, **Medeni Usul Hukukunda Mahkemelerin Yetkisi**, Adalet Yayınevi, 2019, Ankara, s.39).
- 6 AKKAN, Mine, Pekcanitez Usul **Medeni Usul Hukuku**, C.I, On İki Levha Yayıncılık, 2017, İstanbul, 15.Bası, s.267; ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, 6. Baskı, s.209 ; ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, 3.Baskı, (ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul) s.173; KARADEMİR AYDEMİR, age., s.35 ; KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, 2014, Ankara, 15.Baskı, s.129 ; PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, 2014, Ankara, 2.Bası, s.104 ; TANRIVER, Süha, **Medeni Usul Hukuku**, C.1, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, (TANRIVER, Usul), s.235.
- 7 HMK'nın 5. maddesi "Mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, bu Kanundaki hükümlere tabidir." hükmünü barındırmakta olup, kanun gerekçesinde hükmün dayanağının Anayasa'nın 142. maddesi olduğu açıkça belirtilmiştir.

kuralın istisnalarını ve genel yetkili mahkeme yerine tercih edilebilecek yer mahkemelerini belirlemiştir.⁸ Genel yetkili mahkemenin istisnası olan hükümler kesin yetki kuralı, diğer hükümler ise kesin olmayan yetki kuralları olarak kanunda sistematize edilmiştir.⁹ Kanun sistematığı doğrultusunda yetki ile ilgili esas alınması gereken ayırım kesin yetki ve kesin olmayan yetki ayırımıdır.

B. Kesin Yetki – Kesin Olmayan Yetki Ayırımı

Hukuk yargılamasına hâkim olan temel ilkelerden biri taleple bağlılık ilkesidir.¹⁰ HMK'nın 26. maddesinde vücut bulmuş bu ilkeye göre hukuk yargılamasında kural olarak hâkim tarafların istekleri ile bağlıdır.¹¹ Zira hukuk yargılamasının asıl özneleri davanın taraflarıdır.¹² Bu ilke ve kabulden hareketle davanın açıldığı yer mahkemesinin davaya bakma zorunluluğu bulunduğu sonucuna varılmaktadır. Hâkim, kural olarak davanın açıldığı yeri gerekçe göstererek davaya bakmaktan imtina edemez.¹³ Ancak davanın görüldüğü yer konusunda tarafların anlaşamaması veya kamu düzeninin gerektirdiği bazı durumlarda hâkimin davanın açıldığı yer konusunu tartışması kaçınılmazdır. Kanun koyucu bu kabulden hareketle kamu düzenini ilgilendiren durumları tek tek tespit ederek bu ihtimallerde hangi yer mahkemesinin yetkili olduğunu belirlediği gibi kamu düzenini ilgilendirmeyen durumlarda da uyuşmazlık olması halinde davanın hangi yerdeki mahkemede görüleceğini belirlemiştir. İlk gruptaki belirlemeler kesin yetki kuralları; ikinci gruptakiler ise kesin olmayan yetki kurallarıdır.¹⁴

8 Kanun öncelikle genel yetkili mahkemeyi belirlemiştir. Ardından gelen yetki kuralları ise ya genel yetkiyi ortadan kaldıran ya da genel yetkiye alternatif olan kurallardır.

9 ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.176; KARADEMİR AYDEMİR, age., s.97-99 ; AKKAN, Pekcanitez Usul, C.1, s.268 vd. ; TANRIVER, Usul, C.1, s.237.

10 Bu ilke özel hukuktaki irade özerkliği ilkesi ile aynı doğrultudadır. ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.99, 102; TANRIVER, Usul, C.1, s.363, 420; YILDIRIM, M. Kamil, Medeni Yargılama Hukukunda Hakim Rolü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi - **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, (s.3027-3044), s.3031; İrade özerkliği için bkz: EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, 2016, Ankara, 20.Baskı, s.16-18.

11 ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.103; DURAN, Osman, **Medeni Usul Hukukunda Taleple Bağlılık İlkesi**, Seçkin Yayıncılık, 2020, Ankara, s.33-36; ERDÖNMEZ, Güray, Pekcanitez Usul **Medeni Usul Hukuku**, C.I, s.795 vd ; TANRIVER, Usul, C.1, s.420.

12 DURAN, age., s.37-38.

13 "Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz." Anayasa m.36/2 ; "Yetkinin kesin olmadığı davalarda, davalı, süresi içinde ve usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunmazsa, davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir." HMK m.19/4.

14 "Davacının davasını açabilmesi için, genel yetki kuralı yanında, ona seçim hakkı tanıyan özel yetki kuralları da düzenlenmiştir. Fakat bazı hallerde mahkemenin yetkisi kamu düzeniyle ilişkili kabul edilerek kesin yetki kuralları getirilmiştir." AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.267.

Kesin yetki ve kesin olmayan yetki ayırımının en önemli sonucu mahkemenin yetki hususunu kendiliğinden inceleyip incelemeyeceği noktasında görülmektedir. Kesin yetki kuralının bulunduğu durumlarda mahkeme yetkili olup olmadığını talep olmaksızın dikkate almak zorundayken (HMK m.19/1, m.115/1), kesin olmayan yetki kuralı söz konusu olduğunda taraflarca ileri sürülmedikçe mahkeme resen dikkate alamaz (HMK m. 19/2, m.117/2). Kesin yetki kuralları dava şartı iken (HMK m.114/1-ç) kesin olmayan yetki kuralları ilk itirazdır (HMK m.116/1-a). Kesin yetki kuralları yargılamanın her aşamasında ileri sürülebiliyorken (HMK m.19/1, m.115/1), kesin olmayan yetki kuralları ancak cevap süresi içinde ileri sürülebilir (HMK m. 19/2, m.117/2). Kesin yetki hallerinde yetki sözleşmesi yapılması mümkün değilken (HMK m.18/1), yetkinin kesin olmadığı hallerde yetki sözleşmesi yapılması mümkündür (HMK m.17/1).¹⁵

Yetkinin kesin olup olmadığı, ilgili kanunda açıkça yazılabileceği gibi hükmün lafzından da bu tespit yapılabilir.¹⁶ HMK'da kesin yetki hallerinin açıkça düzenlenmesi tercih edilmiştir.¹⁷ Ortak yetkili mahkemenin bulunduğu davalar (HMK m.7/1)¹⁸, miras hukukuna ilişkin bazı davalar (HMK m.11), taşınmazın aynına ilişkin davalar (HMK m.12), tüzel kişilerle ilgili bazı davalar (HMK m.14/2) ve can sigortası ile ilgili davalar (HMK m.15/3) HMK'da yetkinin kesin olduğu

15 ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.176, 177; KARADEMİR AYDEMİR, age., s.109; TANRIVER, Usul. C.1, s.246-250.

16 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.293; KARADEMİR AYDEMİR, age., s.98; TANRIVER, Usul, C.1, s.247.

17 TANRIVER, Usul, C.1, s.237.

18 Ortak yetkili mahkemenin düzenlendiği HMK'nın 7/1. maddesinde bu yetkinin kesin olduğuna ilişkin bir ibare bulunmama ile birlikte maddenin lafzından kesin olduğu kabul edilmektedir. AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.300; KONURALP, Orhan Emre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Ortak Yetkili Mahkeme ile Münhasır Yetki Sözleşmesiyle Belirlenen Mahkemenin Yetkisinin Niteliği, **TBB Dergisi**, S.142, 2019, (s.211-230), s.224; SOYLU, Furkan, Medeni Usul Hukukunda Ortak Yetkili Mahkeme, **SÜHFD**, C.25, S.2, 2017, (s.449-484), s.478-479; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise verdiği bir kararda kesin yetki hallerinin HMK'da açıkça düzenlendiğini, HMK'nın 7/1. maddesinde yetkinin kesin olduğunun düzenlenmemesinin bilinçli bir tercih olduğunu, madde gerekçesinde yer alan "...ortak yetkili mahkemenin yetkisi, kesin yetki hâline getirilmiş." ibaresinin bağlayıcı olmadığını, aksi yorumun gerekçeyi kanun seviyesine çıkaracağını ve normlar hiyerarşisine aykırılık oluşturacağını, HMK'nın 16. maddesinin de bu durumu desteklediğini ileri sürerek HMK'nın 7/1. maddesinin kesin yetki kuralı olmadığını karar vermiştir. Karar metninde bu husus şu ifadelerle dile getirilmiştir: "Açıklanan bu dört (HMK m.11/1, 12/1, 14/2, 15/2) yasa hükmünde mahkemelerin yetkisini kesin olarak belirleyip madde metnine açıkça yazan yasa koyucu bu belirlemeyi HMK'nın 7. maddesi yönünden yapmamıştır. Bu farklılığın bilinçsiz olduğu ileri sürülemez. Şayet bu hâlde de yetkinin kesin olması istenilmiş olsaydı bu kesinlik olgusunun diğer maddelerde olduğu gibi madde metnine yazılması önünde hiçbir engel bulunmadığı açıktır." Yargıtay HGK 2017/17-1100 E, 2019/593 K, 21.05.2019 T.

durumlardır.¹⁹ İcra mahkemelerinin yetkisi (İİK m.4)²⁰, iş makinelerinin yetkisi (İMK m.5)²¹, nüfus davalarında mahkemenin yetkisi (NHK m.36)²², tüketici hakem heyeti kararlarının iptali davasında tüketici mahkemelerinin yetkisi (TKHK m.70/3)²³, anonim şirketlerde genel kurul kararının iptali davalarında ticaret mahkemesinin yetkisi (TTK m.445)²⁴ gibi düzenlemelerde ise hükmün lafzı ile yetkinin kesin olduğu kabul edilmektedir. Bu noktada yetki sözleşmesi ile belirlenen mahkemenin yetkisinin kesin yetki olarak kabul edilemeyeceğini de belirtmek gerekir.²⁵

19 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.293-303; TANRIVER, Usul, C.1, s.247.

20 ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin, **İcra ve İflas Hukuku**. Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, 3.Baskı, s.59; VAROL, Gökçe, **İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü**, AndHD, C.6, S.2, 2020, (s.435-465), s.439; "İİK'nun 4. maddesi gereğince, takip hangi icra dairesinden başlamış ise bu takiple ilgili itiraz ve şikayetler, takibin yapıldığı yer icra müdürlüğünün bağlı olduğu icra mahkemesinde çözümlenir. Bu husus, kamu düzenine ilişkin kesin yetki niteliğindedir." Yargıtay 5.HD 2020/10979 E, 2021/41 K, 18.01.2021 T.

21 UĞUR, Aynaz, İş Mahkemeleri Kanunu'nun Temel Özellikleri ve HMK Karşısındaki Durumu, **TBB Dergisi**, S.110, 2014, (s.11-32), s.19; "5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 5'inci maddesindeki düzenleme ile kanun koyucu, anılan Kanununun 1'inci maddesi gereğince görevli bulunan iş mahkemelerinin, yer itibariyle yetkisini saptamaktadır. Bu maddenin kapsamı, sadece İş Mahkemeleri Kanununun 1'inci maddesine göre açılacak davalarla sınırlı bulunmaktadır. Diğer Yasalar bakımından, örneğin 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1479 sayılı Bağ-Kur Kanununa göre açılacak davalar, bu maddenin kapsamında dahil değildir. Anılan maddede, kesin yetki kuralı geçerli olup; davacı, iki yer mahkemesinden birisinde, yani davalının iktisadî mahkemesinde veya işçinin işini yaptığı iş yeri mahkemesinde davasını açabilecektir. Buna aykırı sözleşme düzenlenmesi mümkün değildir." Yargıtay HGK 2015/22-2933 E, 2018/1927 K, 13.12.2018 T.

22 "Yukarıda belirtilen madde hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, nüfus kaydına ilişkin düzeltme davalarında kaydın düzeltilmesi istenen kişinin yerleşim yeri adresinin bulunduğu yer mahkemesinin anlaşılması gerekmektedir.

Somut olay incelendiğinde, Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 36/1-a maddesine göre nüfus kaydı düzeltilmesi istenen muris A.'nın Manisa İli Akhisar İlçesi nüfusuna kayıtlı olduğu ve aynı ilçede ikamet ettiği gerek dosyadaki nüfus kayıt örneklerinden gerekse tanık beyanlarından anlaşılmaktadır. O halde murisin soyadının nüfusa tescili istemli davada yetkili mahkemenin murisin ikametgahının bulunduğu yer Akhisar Asliye Hukuk Mahkemesi olması zorunlu olup, sözkonusu yetki kesin yetkidir." Yargıtay HGK 2014/18-67 E, 2015/1549 K, 10.06.2015 T.

23 "28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 70. maddesinin üçüncü fıkrasında "Taraflar, tüketici hâkem heyeti kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebilir." şeklinde tüketici hâkem heyeti kararlarına karşı itiraz yolunda özel bir düzenleme öngörülmüştür. Anılan madde hükmü emredici nitelikte olup, madde ile, tüketici hâkem heyeti kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulmasında, kararı veren tüketici hâkem heyetinin bulunduğu yerdeki mahkemenin yetkisi, kesin yetki olarak düzenlenmiştir." Yargıtay 5.HD 2020/10079 E, 2020/10860 K.

24 PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Şerhi**, C.1, Adalet Yayınevi, 2015, Ankara, 2.Baskı, s.929 ; "6102 sayılı TTK'nun 622. ve aynı Yasa'nun 445. maddesi hükmü uyarınca davalı şirketlerin merkezlerinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemeleri genel kurul kararlarının ve ortaklar kurulu kararlarının iptali talebiyle açılan bu davada kesin yetkilidir." Yargıtay 11.HD 2015/4936 E, 2015/5639 K, 22.04.2015 T.

25 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.322; AŞIK, İbrahim, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi, **TBB Dergisi**, 2011, S.97, (s.11-48), s.41 ; BOLAYIR, Nur, Hukuk

II. MEDENÎ USUL HUKUKUNDA YETKİSİZLİK

A. Kavram

Hukuk yargılamasında davanın HMK m.5-17 hükümlerinde veya yetkiye ilişkin özel kanun hükümlerinde belirtilenler dışında bir yerde açılması mümkündür. Yetkili olmayan yer mahkemesinde dava açmak isteyen kişinin davasının kaydedilmesi engellenemez.²⁶ Bu durumda davanın açıldığı yer mahkemesi yetkisizdir. Yetkisiz mahkemenin nasıl işlem yapacağı da yetkinin kesin veya kesin olmamasına göre farklılık arz etmektedir.²⁷ Yetkinin kesin olduğu hallerde yetkisiz mahkeme davaya devam edemez. Yetkisiz mahkemenin bu hususa ilişkin bir kararla dosadan el çekmesi gerekir. Yetkinin kesin olmadığı durumlarda ise yetki itirazı yoksa mahkeme yetkili hale gelir ve yargılamaya devam eder. Usulüne uygun yetki itirazının bulunması halinde ise tıpkı kesin yetki halinde olduğu gibi dosyadan el çekilir.

Yetkisiz mahkemenin kesin yetki halinde ve kesin olmayan yetkide itiraz halinde bir karar vermesi gerektiği muhakkaktır. Ancak bu kararın ne olacağı kanunda yeterince açık değildir. Bu sebeple öncelikle medeni usul hukukunda karardan ne anlaşılması gerektiği incelenmiş, akabinde yetkisizlik halinde verilmesi gereken karara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmeleri, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.85, S.5, 2011, (s.131-147), s.139 ; KURU / ARSLAN / YILMAZ, age., s.157; TANRIVER, Usul, C.1, s.258; TANRIVER, Süha, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler, **DEÜHFD**, C.16, Özel Sayı, 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ'e Armağan, (s.459-468), s.465 ; "Yukarıda da bahsedildiği üzere; kesin yetki hâlinin kamu düzenine ilişkin ve kanun koyucunun yalnızca belirli bir mahkemede dava açılabilceğini emrettiği durumlarda söz konusu olması, yetki sözleşmesinin ise ancak tarafların üzerinde anlaşabileceği konularda yapılabilmesi ve davanın salt sözleşme ile belirlenen mahkemede açılacağına ilişkin hükmün aksinin taraflarca kararlaştırılabilmesinin mümkün bulunması, bunların yanı sıra sözleşme ile kesin yetkili mahkemelerin yetkisinin ortadan kaldırılamaması da göz önünde bulundurulduğunda yetki sözleşmesiyle yapılan belirlemenin kesin yetki olarak nitelendirilemeyeceği açıktır. Aksi yöndeki bir değerlendirme, taraf iradesiyle yapılan bir belirleme ya da sözleşmeye "kamu düzeni" kavramının gücünü yüklemek anlamına gelecektir ki bu durum hukuken kabul edilemez." Yargıtay HGK 2017/ (13)3-1991 E, 2020/803 K, 21.10.2020 T.

26 ÖZMUMCU, Seda, Davanın Açılmasına Bağlı Hukuki Sonuçların Davanın Açılmamış Sayılması Halinde Değerlendirilmesi, **İÜHF**, C.LXX, S.2, (s.183-206), s.184; TANRIVER, Usul, C.1, s.650-652, 656.

27 AKKAN, Pekcantez Usul, C.I, s.320; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.197.

B. Medeni Usul Hukukunda Karar

1. Kavram

Yargılama dinamik bir süreçtir. Hukuk yargılamasında bu süreçte hâkimin yanında taraflar da aktif bir role sahiptir.²⁸ Tarafların bu rollerini etkin bir şekilde kullanması hukuki dinlenilme hakkı (HMK m.27) ile sağlanmaktadır.²⁹ Hâkimin, dinamik yargılama sürecini sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve hukuki dinlenilme hakkının etkinliğini arttırarak sonuca ulaşması için çeşitli kararlar vermesi kaçınılmazdır.³⁰

Üst paragraftan hareketle hukuk yargılamasında kararı, dinamik yargılama sürecinin adil yargılanma ilkelerine uygun yürütülmesi ve hukuka uygun bir sonuca ulaşılması için hâkimin yaptığı yargısal (usuli) tasarruflar olarak tanımlayabiliriz.³¹ Görüldüğü gibi medeni usul hukukunda kararın iki işlevi vardır: Yargılamayı yürütmek ve neticeye bağlamak. Esasında hâkim tarafından dış dünyaya yansıyan usuli iradelerin büyük çoğunluğu karar niteliğindedir.³² Tensip tutanağı hazırlanması, duruşma açılması, taraflara süre verilmesi, delil toplanması, bilirkişi incelemesi yaptırılması birer kararla olmaktadır. Bu bağlamda yargılamanın esasında kararlarla yürüdüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Karar, resen verilebileceği gibi talep üzerine de verilebilir. Ayrıca hâkim, karar vermekte tam bir serbestiye sahip olmayıp kanunen öngörülen bazı durumlarda karar vermek zorundadır.³³

2. Ara Karar – Nihai Karar Ayrımı

Medeni usul hukukunda karar ile ilgili yapılan en temel ayırım kararın nihai olup olmadığına göre yapılan ayırımdır.³⁴ Bu ayırma göre mahkeme

28 TANRIVER, Usul, C.1, s.368.

29 "Uyuşmazlık konusu maddi vakıaların, tam olarak aydınlanabilmesi, taraflara hukuki dinlenilme hakkının sağlanmasıyla olur." PEKCANITEZ, Hakan, **Hukuki Dinlenilme Hakkı**, DEÜHFD, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, 2000, (s.753-791), s.755; TANRIVER, Usul, C.1, s.394; TANRIVER, Süha, Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, **TBB Dergisi**, S.53, 2004, (s.191-215), s.205.

30 ATALI, Murat, Pekcanitez Usul, C.III, s.1968; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, age., s.464; TANRIVER, Usul, C.1, s.1022.

31 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1968; TANRIVER, Usul, C.1, s.1022.

32 Bu kararlar aynı zamanda usul işlemidir. BORAN GÜNEYSU, Nilüfer, Medeni Usul Hukukunda Karar, Adalet Yay., 2014, Ankara, s.39

33 Dava şartını tamamlamak, tüm talepler hakkında karar vermek gibi ihtimallerde hâkim karar vermek zorundadır.

34 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1969; BORAN GÜNEYSU, age., s.115

kararları nihai karar - ara karar olarak iki kategoride ele alınmaktadır.³⁵

Nihai karar, hâkimin davadan el çektiği, uyuşmazlığın esasına veya usule ilişkin verdiği kararlardır.³⁶ Nihai karar ile hâkim ilgili uyuşmazlık ile kendisi ve mahkemesi tarafından yapılacak başka bir işlemin olmadığını beyan etmiş olmaktadır. Bu özelliğinden dolayı nihai karar sonrası hâkimin dosyayı ele alıp, nihai kararın etkisini ortadan kaldıracak bir işlem yapması veya karar vermesi kural olarak mümkün değildir.³⁷

Nihai kararlar esasa veya usule ilişkin olabilir.³⁸ Yargılamadan el çekmenin usuli bir sebebe dayanması halinde usule ilişkin nihai karar; esasa ilişkin bir sebebe dayanması halinde esasa ilişkin nihai karar sözü konusu olur.³⁹ Usule ilişkin nihai kararlar şekli anlamda kesinleşmeler dahi maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmezler.⁴⁰ Esasa ilişkin nihai kararlar ise diğer şartların da bulunması halinde maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder.⁴¹

Ara karar, hâkimin yargılamayı yürütmek ve davayı sonuca götürmek için davadan el çekmeden verdiği kararlardır.⁴² Ara kararlar, tarafların taleplerinin yerine getirilmesi, adil yargılanma hakkının usulünce işlenmesi, taraf delillerinin toplanarak sağlıklı değerlendirme yapılması ve yargılamanın makul sürede bitirilmesi amacı taşımaktadır.

Nihai karar ile ara karar arasındaki en temel fark yargılamayı son erdirme noktasındadır. Nihai karar yargılamayı sona erdirirken, ara kararın böyle bir etkisi yoktur.⁴³ Bunun yanında nihai kararlara karşı kanun yoluna başvurulabiliyorken ara kararlara karşı kural olarak kanun

35 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1969; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, age., s.464; TANRIVER, Usul, C.1, s.1023.

36 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1969; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.550; TANRIVER, Usul, C.1, s.1026.

37 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.2001; TANRIVER, Usul, C.1, s.1026; 7251 sayılı kanun ile değiştirilen HMK'nın 310/2 hükmüne göre hüküm verilmesinden sonra davadan feragat veya davayı kabul halinde mahkemece feragat veya kabul doğrultusunda ek karar verilebilir. Bu durum hâkimin dosyadan el çektiikten sonra karar vermesinin istisnai bir halidir.

38 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1973; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.550; TANRIVER, Usul, C.1, s.1026.

39 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1973, 1974; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.550, 551; TANRIVER, Usul, C.1, s.1026, 1027; Esasa ilişkin nihai kararlar HMK m.294/1'de hüküm olarak tanımlanmıştır.

40 ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.550; TANRIVER, Usul, C.1, s.1027.

41 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.2057; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.551; TANRIVER, Usul, C.1, s.875, 876.

42 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1969; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, age., s.464; TANRIVER, Usul, C.1, s.1023.

43 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1969; TANRIVER, Usul, C.1, s.1023.

yolu kapalıdır.⁴⁴ Son olarak hâkimin verdiği nihai karardan dönmesi mümkün değilken, verilen ara karardan dönmek mümkündür.⁴⁵

C. Yetkisizlik Halinde Verilmesi Gereken Karar

1. Kanundaki Durum

Hukuk yargılamasında mahkemenin yetkili olmadığı anlaşılması halinde bir karar vereceği şüphesizdir. Usul kanunumuzda bu kararın ne olacağı konusu yeterince açık değildir. HMK'da yetkinin kesin olup olmadığına göre ayırım yapılarak mahkemenin izleyeceği yola ilişkin çeşitli hükümler yer almaktadır.

HMK'da yetkinin kesin olduğu durumlarda davanın yetkili mahkemede açılması dava şartı (m.114/1-c), yetkinin kesin olmadığı hallerde yetki itirazı ilk itiraz (m.116/1-a) olarak düzenlenmiştir. Kanunda dava şartının bulunması halinde davanın usulden reddine (m.115/2) karar verileceği düzenlenmişken, ilk itirazın kabulü halinde nasıl bir karar verileceği açıkça düzenlenmemiş, sadece ön sorun gibi incelenip karara bağlanacağına yer verilmiştir (m.117/3).⁴⁶

HMK'nın 19/3 hükmü hem kesin yetkiyi hem de kesin olmayan yetkiyi içerecek şekilde '*yetkisizlik kararı*' ifadesini kullanmıştır. Aynı ifade HMK'nın 20/1, 21/1-ç, 331/2, 353/1-a-3 hükmünde de yer almıştır. HMK'nın 22/2 hükmü ise *yetkiye ilişkin olarak verilen karar* ifadesine, 362/1-c hükmü *yetki hakkında verilen karar* ifadesine yer vermiştir.

HMK'nın yetki ile ilgili hükümleri incelendiğinde, yetkisizlik halinde verilmesi gereken karar ile ilgili üç ihtimal ortaya çıkmaktadır:

-İlk ihtimal kesin yetki halinde davanın dava şartı yokluğundan usulden reddi (HMK m.115/2), kesin olmayan yetki halinde davanın yetkisizlik nedeniyle usulden reddi (HMK m.117/3),

-İkinci ihtimal kesin yetki halinde davanın dava şartı yokluğundan usulden reddi (HMK m.115/2), kesin olmayan yetki halinde mahkemenin yetkisizliği (HMK m.19, 20),

44 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1969; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.605; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, age., s.464, 465; TANRIVER, Usul, C.1, s.1025; İhtiyati tedbir (HMK m.397 vd) ve ihtiyati haciz (İİK m.265 vd) ile ilgili kararlara karşı istinaf yolu açık olup (HMK m.341/1), bu durumlar ara kararlara karşı kanun yolunun açık olduğu istisnalardandır.

45 ATALI, Pekcanitez Usul, C.III, s.1972, 2001; TANRIVER, Usul, C.1, s.1026.

46 HMK'nın 138. maddesi ise sadece *karar* ifadesini kullanmıştır.

-Son ihtimalde ise heme kesin yetki hem de kesin olmayan yetki hallerinde mahkemenin yetkisizliği (HMK m.19, 20) yönünde karar vermektir. Bu ihtimallerdeki kararların hepsinin HMK'da dayanağı vardır.

2. İçtihatlarda Durum

Mahkemenin yetkisiz olması halinde nasıl bir karar verileceği Yargıtay içtihatlarında yeterince tartışılmamıştır. Konu, içtihatlarda genel olarak somut olayla sınırlı değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Yetkinin kesin olmadığı bir davada, ilk derece mahkemesi⁴⁷ tarafından verilen dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine ilişkin karara karşı yapılan istinaf başvurusunda Bölge Adliye Mahkemesi⁴⁸ “*Şu durumda, dava konusu uyuşmazlığın görülmesinde HMK'nun 6. maddesi uyarınca davalının yerleşim yeri mahkemesi yetkili olduğundan ilk derece mahkemesi tarafından, yetkisizlik nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.*” gerekçesiyle başvuruyu esastan reddetmiş, Yargıtay⁴⁹ da bu duruma değinmeden kararı onamıştır. Böylece yetkinin kesin olmadığı durumda verilen *dava şartı yokluğundan davanın usulden reddi* kararı kesinleşmiştir.

Yetkinin kesin olmadığı başka bir davada ilk derece mahkemesi⁵⁰ davanın yetkisizlik sebebiyle dava şartı yokluğundan usulden reddine karar vermiş, kararın istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi⁵¹ “*somut olayda yetkinin kesin yetki olmadığı anlaşıldığından davalı vekilinin, süresinde yapmış olduğu ilk derece mahkemesinin yetkisine ilişkin itirazı da dikkate alındığında somut olaya ilişkin uyuşmazlıkta yetkili mahkemenin Ankara Nöbetçi İş Mahkemesi olduğu ve Zonguldak İş Mahkemelerinin iş bu davada yetkili olmadığı anlaşılacakla ilk derece mahkemesince dava şartı yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır*” demek suretiyle kesin olmayan yetki halinde dava şartı yokluğundan davanın usulden reddi kararına hukuka uygun bulmuş, Yargıtay⁵² da bu hususa değinmeden kararı onamıştır.

Yetkinin kesin olmadığı diğer bir davada, ilk derece mahkemesi⁵³ “*Dava dilekçesinin yetkisizlik nedeniyle usulden reddine*” dair kararı üzerine

47 Eskişehir 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, 2018/726 E, 2018/967 K, 23.10.2018 T.

48 Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25.HD, 2019/470 E, 2020/529 K, 10.03.2020 T.

49 Yargıtay 4.HD, 2020/2934 E, 2020/3515 K, 19.10.2020 T.

50 Zonguldak 1.İş Mahkemesi, 2018/220 E, 2018/394 K, 01.11.2018 T.

51 Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 10.HD, 2019/63 E, 2019/229 K, 27.02.2019 T.

52 Yargıtay 10.HD, 2019/2771 E, 2020/2144 K, 09.03.2020 T.

53 Mersin 1.Asliye Ticaret Mahkemesi, 2016/629 E, 2017/321 K, 16.06.2017 T.

Bölge Adliye Mahkemesi⁵⁴ bu duruma ilişkin değerlendirme yapmadan “Mahkemece, yetkisizlik kararı verilmiştir.” demek suretiyle istinaf başvurusunu esastan reddetmiş, Yargıtay⁵⁵ verilen kararı onamıştır.

Yargıtay⁵⁶, yetkinin kesin olmadığı bir davada, dava şartı yokluğundan ret kararı verilmesinin doğru olmadığına değinip “HMK’nın 116/a maddesi gereği kesin yetki olmayan haller dava şartı değildir. Karardan davanın yetkisizlik nedeni ile reddedildiği ve dosya kapsamındaki yetkinin kesin yetki olmadığı anlaşılmaktadır. Kesin yetki olmamasına rağmen yetkisizlik kararı kurulurken dava şartı nitelendirilmesi yapılması doğru bulunmamıştır. Bu sebeple kararın bozulması gerekir ise de; düşülen bu hatanın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmün 6100 sayılı HMK’nın geçici 3. maddesi yollaması ile HUMK’nın 438/VII. maddesi gereğince hükmün 1. bendinin tamamen çıkarılıp yerine “Davalının süresinde yapılan yetki itirazının kabulü ile, davanın yetki yönünden usulden reddine” şeklinde düzeltilerek onanması uygun bulunmuştur.” gerekçesi ile kararı düzelterek onamıştır.

Yargıtay⁵⁷, yetkinin kesin olmadığı başka bir davada, “Davalı, davacının iddia ettiği akdi ilişkiyi inkar ettiğine göre somut olay bakımından yetkili mahkeme HMK’nın 6. maddesi uyarınca davalının yerleşim yeri mahkemesi olup yetki itirazının kabulü ile mahkemece davanın usulden reddi gerekirken” gerekisi ile davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Yargıtay⁵⁸ yetkinin kesin olduğu bir davada “6100 sayılı Kanun’un 20, 114/1 -c, 115/2. maddelerine göre mahkemenin yetkili olmadığına anlaşılması halinde yetkisizlik kararı ile birlikte dava şartı yokluğu nedeni ile dava usulden reddedilir.” tespitini yaptıktan sonra ilk derece mahkemesinin kararındaki “mahkememizin yetkisizliğine” kısmını “yetki yönünden dava şartı yokluğu sebebiyle davanın usulden reddine” olarak düzeltmiştir. Aynı yöndeki başka bir Yargıtay⁵⁹ kararında da kesin yetki halinde verilmesi gereken kararın davanın dava şartı yokluğundan usulden reddi olması gerektiği “HMK’nın 114/ç ve 115/2. maddesi uyarınca dava şartı yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, dava dilekçesinin yetki yönünden reddine karar verilmesi de doğru olmamıştır.” ifadeleriyle içtihadı yansıtmıştır.

54 Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 11.HD, 2017/1538 E, 2018/403 K, 21.03.2018 T.

55 Yargıtay 19.HD, 2018/2297 E, 2020/351 K, 10.02.2020 T.

56 Yargıtay 15.HD, 2012/5482 E, 2012/6583 E, 18.10.2012 T.

57 Yargıtay 19.HD, 2016/2711 E, 2016/15747 K, 13.12.2016 T.

58 Yargıtay 22.HD, 2013/8011 E, 2013/8481 K, 22.04.2013 T.

59 Yargıtay 23.HD, 2013/1778 E, 2013/2788 K, 29.04.2013 T.

Yargıtay⁶⁰ yetkinin kesin olduğu bir davada “Her ne kadar İstanbul İş Mahkemesince verilen ve kesinleşen yetkisizlik kararı üzerine eldeki uyuşmazlık görülmüş ise de, bu yetkisizlik kararı işyeri düzeyinde yapılan olumlu yetki tespiti esas alınarak verilmiş olup, daha sonra yapılan yargılamada tespitin işletme düzeyinde yapılması gerektiği tespit edilmiş olmakla yapılan bu tespit bağlamında yetkili mahkemenin tekrar belirlenmesi gereklidir. Nitekim uyuşmazlıkta kesin yetki kuralı geçerli olduğundan yargılamanın her safhasında mahkemelerce resen gözetilmesi gereklidir. Bu itibarla; Mahkemenin dosya içeriğine göre isabetli olduğu anlaşılan yetki tespitinin işletme düzeyinde yapılması gerektiğine ilişkin tespitine bağlı olarak yetkisizlik kararı vermesi gerekirken uyuşmazlığın esasına girerek yazılı şekilde karar vermesi bozmayı gerektirmiştir.” gerekçesi ile mahkemece verilmesi gereken kararı yetkisizlik olarak belirlemiştir. Başka bir Yargıtay⁶¹ kararında da kesin yetki halinde “HMK’nın 12. (1) maddesi uyarınca yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasına girilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş” denilmek suretiyle aynı doğrultuda hüküm kurulmuştur. Yargıtay’ın başka bir dairesi⁶² de “Anılan yetki, Yargıtay uygulamalarıyla da kesin yetki olarak kabul edilmektedir. Bilindiği üzere, kesin yetki, kamu düzeni ile ilgili olduğu gibi 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 114/1-ç maddesi uyarınca dava şartı olup, yargılamanın her aşamasında istek olmaksızın gözetilir. Belirtilen yetkinin kesin yetki niteliğinde olmasına göre; dava konusu ana taşınmazın “Etimesgut” ilçesi sınırlarında olduğu, dolayısı ile Ankara Batı Mahkemelerinin yetkili olduğu anlaşılmalı, davanın yetkisizlik kararı ile Ankara Batı Adliyesi Mahkemelerine gönderilmesi gerekirken, yetkisizlik kararı verilmeyip işin esasına girilerek karar verilmesi doğru görülmemiştir.” aynı doğrultuda hareket ederek kesin yetki halinde verilmesi gereken kararın yetkisizlik olduğunu belirtmiştir.

Yargıtay⁶³ mahkemenin yetkili olmaması halinde verilmesi gereken kararın ne olduğunun tartışıldığı bir kararında “Yetkinin kesin olduğu hallerde, mahkemenin yetkili bulunması dava koşuludur (6100 s.HMK.m.114/1-ç) ve dava şartlarının mevcut olup olmadığı davanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden araştırılır (HMK.m.115/1). Boşanma davalarında yetki, kamu düzeniyle ilgili ve kesin yetki değildir. Ancak ilk itiraz olarak ileri sürülmesi halinde dikkate alınır. İtiraz yoksa hakim re’sen (kendiliğinden) yetkili olup olmadığına bakamaz. Davalının yetki itirazı bulunmamaktadır. Bu durumda işin esasının incelenmesi gerekirken, yazılı

60 Yargıtay 9.HD, 2020/1296 E, 2020/5236 K, 10.06.2020 K.

61 Yargıtay 14.HD, 2020/3291 E, 2020/6027 K, 08.10.2020 T.

62 Yargıtay 20.HD, 2017/8443 E, 2019/1026 K, 14.02.2019 T.

63 Yargıtay 2.HD, 2012/5838 E, 2012/25616 K, 22.10.2012 T.

şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır. Kabule göre de; Görev veya yetkinin kesin olduğu hallerde, bu hususlar, dava şartı olsa da, dava şartı noksanlığından dolayı davanın usulden reddine değil, görevsizlik veya yetkisizliğe karar verilebilir (6100 s.HUMK.m.20/1 ve 331/1). Çünkü görevsizlik veya yetkilik halinde, süresinde başvurulması durumunda davaya bir başka mahkemede devam edilmesi mümkün olacaktır. Oysa “dava şartı noksanlığı sebebiyle usulden ret kararı verildiği taktirde”, buna olanak olmayacaktır. O nedenle dava şartı noksanlığı göreve veya kesin yetkiye ilişkin ise usulden ret kararı değil, görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi gerekir. Bu husus dikkate alınmadan yazılı şekilde karar verilmesi de doğru bulunmaktadır.” demek suretiyle yetkinin kesin olduğu hallerde dava şartı yokluğundan usulden ret kararı verilmesinin doğru olmadığına, yetkisizlik kararı verilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu⁶⁴ ise yetkinin kesin olduğu bir dava ile ilgili verdiği kararda “HMK’un 114. maddesinde sayılan, dava şartlarının tamamı ile ilgili bir eksikliğin söz konusu olması halinde, yapılacak usulü işlemle ilgili olarak HMK’un 115/2. maddesindeki genel düzenleme yapılmış ise de; görevsizlik ve yetkisizlik ile ilgili yapılacak işlemler için HMK’un 20. maddesinde özel düzenleme getirilmiş olup, dava şartı olarak sayılan, mahkemenin görevli olması (m.114/c) ve yetkinin kesin olduğu hâllerde(m.114/ç), yetkisiz mahkemede dava açılmış ise, usule ilişkin bir karar olan yetkisizlik kararı verilmesi gerekmektedir.” demek suretiyle HMK’nun 20. maddesinin 114. maddesine göre özel düzenleme olduğunu, bu sebeple mahkemenin yetkili olmaması halinde verilmesi gereken kararın dava şartı yokluğundan davanın usulden reddi değil de yetkisizlik kararı verilmesi gerektiğini benimsemiştir.

Görüldüğü üzere Yargıtay içtihatlarının bir kısmında ‘davanın usulden reddi’, bir kısmında ‘davanın dava şartı yokluğundan usulden reddi’, bir kısmında ise ‘mahkemenin yetkisizliği’ kararının verilmesi gerektiğine işaret edilmekte olup daireler ve kararlar arasında birlik bulunmamaktadır.

Yargıtay içtihatları genel olarak değerlendirildiğinde, mahkemenin yetkili olmaması halinde verilmesi gereken kararın ne olduğu hususunun son yıllardaki içtihatlarda tartışılmadığı görülmektedir. HMK’nun yürürlüğe girmesinden hemen sonra verilen kararlarda ise bu hususun kısmen tartışıldığı gözlemlenmiştir.⁶⁵ Bu durumda Yargıtay tarafından, yetkisizlik halinde verilecek kararda mahkemenin yetkisiz olduğunun

64 Yargıtay HGK, 2013/22-186 E, 2013/1391 K, 25.09.2013 T.

65 Bkz: Yukarıda değinilen (Yargıtay HGK, 2013/22-186 E, 2013/1391 K, 25.09.2013 T; Yargıtay 2.HD, 2012/5838 E, 2012/25616 K, 22.10.2012 T.) kararlar.

belirtilmesinin ve yetkili mahkemenin gösterilmesinin genel olarak yeterli görüldüğü sonucuna varmaktayız.

Son olarak konu hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmeye de değinmekte fayda vardır. Anayasa Mahkemesi, HMK'nın 20. maddesi ile ilgili yapılan iptal başvurusu ile ilgili verdiği kararda "*Davanın hangi yer mahkemesinde görüleceği hakkında kurallar ise yetki kuralları olup, kanunda uyuşmazlığın sadece o yer mahkemelerinde görüleceğinin belirtildiği kesin yetki kurallarının varlığı halinde de davanın her aşamasında mahkemece resen ya da taraflardan birinin itirazı üzerine yetkisizlik kararı verilebilmektedir.*" demek suretiyle, yetkisizliğe ilişkin verilmesi gereken kararın *yetkisizlik kararı* olacağına değinmiştir.⁶⁶

3. Değerlendirmemiz

Mahkemenin kesin yetki hallerinde kendiliğinden veya talep üzerine, yetkinin kesin olmadığı hallerde ise süresinde yapılan yetki itirazı üzerine yapacak inceleme neticesinde, yetkili olmadığını anlaşılması halinde yetkili olmadığını belirtecek şekilde bir karar vermesi gerektiği açıktır.⁶⁷ Verilecek bu kararda yetkili mahkemenin belirtilmesi de zorunludur (HMK m. 19/3).⁶⁸

Mahkemece yetkisizlik halinde verilecek karar ile hâkim davadan el çekmiş olacaktır.⁶⁹ Süresinde dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi halinde, dosyanın tekrar ele alınıp davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi zorunludur (HMK m. 20/1). Burada amaç davanın yeniden ele alınması olmayıp, eksik usuli işlemleri tamamlayarak dosyanın kapanmasını sağlamaktır.⁷⁰ Mahkemenin yetkili olmadığına ilişkin kararından dönmesi veya o kararın hükmünü ortadan kaldırılması söz konusu değildir. Dolayısıyla mahkemenin yetkili olmadığına dair kararının bir nihai karar olduğu anlaşılmaktadır.⁷¹ Bu karar ile davanın esası çözümediğinden usule ilişkin nihai bir karardır.⁷²

66 AYM 2015/96 E, 2016/9 K, 10.02.2016 T.

67 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.326.

68 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.326; TANRIVER, Usul, C.I, s.260; "Mahkeme, yetkisizlik kararında yetkili mahkemeyi göstermek zorundadır." Yargıtay 2.HD 2014/19450 E, 2015/3933 K, 09.03.2015 T.

69 ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.199.

70 İlk kararda hükmedilmeyen yargılama giderleri ve vekâlet ücreti hakkında karar vermek gibi usuli eksiklikleri sayabiliriz.

71 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.327; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.199; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, age., s.117; Yetkisizlik kararına karşı kanun yolunun açık olması da bu çıkarımı desteklemektedir.

72 ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.199; TANRIVER, Usul, C.I, s.260

Yetki ve yetkisizlik HMK sistematğinde aynı rejime tabi tutulmuştur. Kesin ve kesin olmayan yetki ayrımı sadece yetkinin ileri sürülmesi ve incelenmesi noktasında önem arz etmektedir. Bu durumda kesin yetki halinde HMK'nın 115/2 hükmü gereğince *dava şartı yokluğundan usulden ret kararı*; kesin olmayan yetki halinde ise HMK'nın 117/3 hükmüne göre *usulden ret* veya HMK'nın 20/1 hükmüne göre *yetkisizlik* kararı verilmesi düşünülemez. Yetkinin kesin olup olmadığına bakılmadan yetkisizliğe ilişkin tüm kararlarının aynı karar formunda verilmesi gerekir. Bu karar ise ya *usulden ret* kararı ya da *yetkisizlik* kararı olacaktır.⁷³

Yetkisizlik halinde verilmesi gereken kararın *davanın usulden reddi* kararı olabileceği ihtimali vardır. HMK'nın 115/2 hükmü ve 117/3 hükmü bu ihtimalin en kuvvetli göstergeleridir. Ancak HMK'nın 20/1 hükmünün "*Aksi takdirde dava açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir.*" şeklindeki son cümlesi bir çelişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Şöyle ki usulden ret edilen bir dava tekrar ele alınıp davanın açılmamış sayılmasına karar verilmektedir. İlk başta ret edilen bir dava, daha sonra hiç açılmamış kabul edilmektedir. Bunun medeni usul hukuku uygulama ve ilkeleri ile izahı mümkün değildir. Kanun koyucunun da böyle bir sonuç murat ettiği düşünülemez. Dolayısıyla yetkisizlik halinde verilmesi gereken karar, *davanın usulden reddi* olarak kabul etmek gerek HMK sistematığıyla gerekse medeni usul hukuku ilke ve uygulamalarıyla bağdaşmaz.

Yapılan değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere yetkisizlik halinde verilmesi gereken karar için son ihtimal *yetkisizlik* kararıdır. Öncelikle belirtmek gerekir ki HMK verilmesi gereken karar türlerini Ceza Muhakemesi Kanunu'nda olduğu gibi sınırlamamış ve *yetkisizlik* şeklinde bir karar verilmesini de açıkça engellememiştir. Öte yandan kanunun yetkisizlik durumu ile ilgili birçok hükmünde *yetkisizlik kararı* ifadesi kullanılmıştır.⁷⁴ Bu durumda her ne kadar açıkça zikredilememişse de HMK'nın yetkisizlik halinde verilmesi gereken kararı *yetkisizlik kararı* olarak benimsediği anlaşılmaktadır.⁷⁵ Çözüm, bu

73 Kesin olmayan yetki dava şartı olmadığından, dava şartı yokluğundan usulden ret kararının verilme ihtimali yoktur.

74 HMK m.19/3, 20/1, 21/1-ç, 331/2, 353/1-a-3 hükümlerinde yetkisizlik kararı ifadesi kullanılmıştır.

75 Doktrinde de yazarlar *yetkisizlik kararı* kavramını sıkça kullanmaktadır. Bkz. AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.326 vd; ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, age., s.235 vd; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.199 vd; KARADEMİR AYDEMİR, age., s.75 vd; KURU / ARSLAN / YILMAZ, age., s.159 vd; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, age., s.117 vd; TANRIVER, Usul, C.I, s.260 vd.

haliyle kabul edildiği takdirde daha önce bahsettiğimiz çelişkili durumlar da gündeme gelmeyecektir. Sözelimi, yetkisizlik kararından sonra dosyanın gönderilmemesi halinde davanın açılmamış sayılması çelişki yaratmayacaktır. Zira burada ilk hüküm usuli yönden tamamlanmış olmaktadır.

Yaptığımız değerlendirmeler sonucu, yetkisizlik halinde verilmesi gereken kararın yetkisizlik kararı olması halinde herhangi bir sorun çıkmayacağı, bu çözümün HMK sistematığı ve medeni usul hukuku ilkelerine de aykırılık teşkil etmediği kanaatindeyiz. Netice olarak yetkisizlik halinde verilmesi gereken karar yetkisizlik kararıdır. Yetkinin kesin olup olmaması bu karar formunun uygulanmasında farklılık oluşturmaz. Yetkinin kesin olup olmadığına bakılmaksızın, yetkisiz mahkemece verilmesi gereken karar usule ilişkin nihai bir karar türü olan yetkisizlik kararıdır.⁷⁶

III. YETKİSİZLİK KARARININ HÜKMÜ

Kesin yetki halinde ve kesin olmayan yetkide itiraz halinde mahkemenin vereceği karar yetkisizlik kararıdır. Yetkisizlik kararından sonra mahkemenin yapması gereken işlem iki ihtimallidir. Bu ihtimaller ilgilinin gönderme kararı talep edip etmemesine göre ortaya çıkar.

Yetkisizlik kararından sonra ilgili, HMK'nın 20/1 hükmünde belirtilen süreler içinde dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesini isteyebilir. Yetkisizlik kararı veren mahkemenin bu isteme uygun olarak dosyayı yetkili mahkemeye göndermesi gerekir. Yetkisiz mahkemenin bu işleminden sonra dosyanın gönderildiği mahkeme davaya devam eder. Bu ihtimalde ilk açılan dava halen devam etmektedir.⁷⁷ Dolayısıyla davanın açılışına bağlanan hüküm ve sonuçlar davanın yetkisiz mahkemede açıldığı tarihe göre belirlenir.⁷⁸

76 ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.199; TANRIVER, Usul, C.I, s.260 ; “Yetki ile ilgili yapılan değerlendirme neticesinde, mahkemenin, yetkili olmadığına kanaat getirmesi halinde verilmesi gereken karar, usule ilişkin nihai bir karar olan yetkisizlik kararıdır (Süha Tanrıver, Medeni Usul Hukuku, C.1, 2020, s.260 ; Yargıtay HGK 2013/22-186 E, 2013/1391 K). Bu bağlamda ilk derece mahkemesince yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken davanın usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ise de verilen karar netice itibarıyla mahkemenin yetkisizliğine ve dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesine dair asgari içeriğe sahip olduğundan bu hususa değinilmekle yetinilmiştir.” Trabzon BAM 4.HD, 2021/409 E, 2021/498 K, 26/03/2021 T.

77 AKKAN, Pekanitez Usul, C.I, s.251, 328; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.169, 200; ÖZMUMCU, agm., s.184.

78 “01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler” başlığını taşıyan 20. maddesinde, “(1) Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise bu tarihten, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak

Yetkisizlik kararında mahkemece yargılama giderleri ve vekâlet ücretine hükmedilmez.⁷⁹ Bu giderler davayı sonuçlandıran yetkili mahkemece karar bağlanır. Davanın esasına ilişkin kararda vekâlet ücreti ve yargılama giderleri ile ilgili genel uygulama aynen korunacaktır. Ayrıca yetkisizlik kararı (veya yetkisizlik yargılaması) ile ilgili vekâlet ücreti takdir edilmez.⁸⁰

Yetkisiz mahkemenin davranış ihtimallerinden ikincisi HMK'nun 20. maddesinde belirtilen sürelerde dosyanın gönderilmesinin talep edilmemesidir. Bu durumda yetkisiz mahkeme, dosyayı yeniden ele alarak davanın açılmamış sayılmasına karar verir.⁸¹ Böylece yetkisizlik kararı ile başlayan süreç tamamlanmış olur. Davanın açılmamış

kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde, bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. (2) Dosya kendisine gönderilen mahkeme, kendiliğinden taraflara davetiye gönderir." hükmüne yer verilmiş olup, İ. İş Mahkemesince verilen 10.01.2013 tarihli 754/3 sayılı yetkisizlik kararının 14.02.2013 tarihinde kesinleştiği ve davacılar vekilince kesinleşme beklenmeksizin 07.02.2013 tarihinde yetkili mahkemeye dava dosyasının gönderilmesi için başvuruda bulunulduğu anlaşılmalı, anılan yasal düzenleme çerçevesinde davacıların vekilinin süresinde yetkisiz mahkemeye başvurduğunun ve bu halde yetkili mahkemede görülen davanın yetkisiz mahkemede açılan davanın devamı olduğunun kabulü zorunludur.

Hal böyle olunca, eldeki davada, ödeme emrinin davacılar, 13.12.2012 tarihinde tebliğ edildiği ve davacılar tarafından yetkisiz mahkemede 19.12.2012 tarihinde 6183 sayılı Yasanın 58. maddesinde belirtilen yedi günlük hak düşürücü süre içerisinde dava açtığı belirgin olmakla, mahkemece işin esasına girilerek, yapılacak inceleme sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme sonucu, yazılı şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir." Yargıtay 10. HD 2014/1537 E, 2014/5246 K, 10.03.2014 T.

79 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.267. ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.170, 200.

80 Zira kanun koyucu böyle bir amaç taşıyorsa, yetkisizlik kararında vekalet ücretine de hükmedilmesi gerektiğini düzenlerdi. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da aynı doğrultuda içtihatla bulunmuştur: "HMK'nın 331/2. maddesi ile görevli ve yetkili mahkemede yargılamaya devam edilmesi hâlinde ilk kararı veren mahkemede yargılama için ayrıca bir yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükümlenmesi gerektiği sonucu çıkarılmamalıdır. Çünkü usule ilişkin nihai kararlar davanın esası hakkında herhangi bir karar verilmediğinden davanın sonunda hangi tarafın haklı, hangi tarafın haksız olduğu tespit edilemez. Ancak "yargılama giderlerinin, kural olarak aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilmesi" gerektiğine ilişkin HMK'nın 326. maddesi ve "yargılama giderlerine, mahkemece resen hükmedileceği; yargılama gideri, tutarı, hangi tarafa ve hangi oranda yükletildiği ve dökümünün hüküm altında gösterileceği; hükümden sonraki yargılama giderlerini hangi tarafın ödeyeceği, miktarı ve dökümü ile bu giderlerin hangi tarafa yükletileceğinin, mahkemece ilamın altına yazılması" gerektiğine ilişkin HMK'nın 332. maddesi hükümleri birlikte değerlendirildiğinde henüz yargılamayı sona erdirmeyen görevsizlik, yetkisizlik kararları üzerine görevli/yetkili mahkemede davaya devam edildiği hâllerde uyumsuzluğun esası hakkında verilecek nihai kararda haklılık durumuna göre yargılama giderlerinin hüküm altına alınması yerinde olacaktır... Yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında görevli mahkemede devam eden davada, "kabul görmüş bir görev itirazının varlığı" dikkate alınarak davalı lehine ayrıca bir yargılama giderlerine hükmedilmeyeceğine ilişkin direnme kararı yerindedir." Yargıtay HGK 2017/3-1008 E, 2021/153 K, 23.02.2021 T.

81 AKKAN, Pekcanitez Usul, C.I, s.252, 328; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, Usul, s.199; TANRIVER, Usul, C.1, s.262.

sayılmasına ilişkin karar usuli bir nihai karardır.⁸² Bu karar ile yargılama giderleri ve -davalı vekille temsil edilmişse- vekâlet ücreti davacıya yükletilir.⁸³

SONUÇ

Uyuşmazlıkları çözecek mahkemenin yer itibariyle tespiti yetki kuralları ile belirlenmektedir. Dava yetki kurallarında belirtilen yer mahkemesinde açılmamışsa davanın açıldığı mahkeme yetkisizdir. Yetkisiz mahkemenin nasıl bir yol izleyeceği yetkinin kesin olup olmamasına göre değişir.

Yetkinin kesin olması halinde mahkemece yetkisizlik tespiti resen yapılır. Yetkinin kesin olmadığı durumlarda ise yetkisizlik tespitinin yapılması için ilgilinin süresinde yetki itirazında bulunması gerekir. Bu durumda mahkemenin yetkisizliğe ilişkin bir karar verip dosyadan el çekmesi ve dosyayı yetkili mahkemeye göndermesi gerektiği açıktır. Ne var ki burada verilmesi gereken kararın formu konusunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Hatta yetkinin kesin olup olmamasına göre farklı karar formlarının uygulanmasına yol açacak hükümler bulunmaktadır.

HMK sistematığı ve medeni usul ilkeleri birlikte değerlendirildiğinde gerek kesin, gerekse kesin olmayan yetki halinde yetkisizliğe ilişkin kararın aynı formda olması gerektiği anlaşılmaktadır. HMK'nın çeşitli hükümlerinde yer alan ve çelişkili uygulama ve yorumları bertaraf edecek olan karar formu ise *yetkisizlik kararı* formudur. Öz bir ifadeyle yetkisizlik halinde verilmesi gereken kararın *yetkisizlik kararı* olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu sonuç medeni usul hukuku ilke ve uygulamalarıyla da uyumludur. Bu şekilde verilen yetkisizlik kararı, usule ilişkin nihai bir karardır.

Yetkisizlik kararından sonra kanuni süreler içinde dosyanın gönderilmesi talep edildiği takdirde, dosya yetkili mahkemeye gönderilir ve davaya orada devam edilir. Göndermenin hiç talep edilmemesi veya süresinden sonra talep edilmesi halinde yetkisiz mahkeme dosyayı resen ele alır ve davanın açılmamış sayılmasına karar verir.

82 TANRIVER, Usul, C.1, s.262.

83 AKKAN, Pekcantez Usul, C.I, s.255, 328; TANRIVER, Usul, C.1, s.262, 263.

KAYNAKLAR

ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, 6. Baskı

AŞIK, İbrahim, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi, **TBB Dergisi**, 2011, S.97, s.11-48

ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin, **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, 3.Baskı

ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, 3.Baskı (ATALI / ERNEMEN / ERDOĞAN, Usul)

BOLAYIR, Nur, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmeleri, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.85, S.5, 2011, s.131-147

DURAN, Osman, **Medeni Usul Hukukunda Taleple Bağlılık İlkesi**, Seçkin Yayıncılık, 2020, Ankara

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, 2016, Ankara, 20.Baskı

İNCEOĞLU, Sibel, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı**, Beta Yay., 2008, İstanbul, 3.Bası

KARADEMİR AYDEMİR, Dilek, **Medeni Usul Hukukunda Mahkemelerin Yetkisi**, Adalet Yayınevi, 2019, Ankara

KONURALP, Orhan Emre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Ortak Yetkili Mahkeme ile Münhasır Yetki Sözleşmesiyle Belirlenen Mahkemenin Yetkisinin Niteliği, **TBB Dergisi**, S.142, 2019, s.211-230

KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, 2014, Ankara, 15.Baskı

ÖZBUDUN, Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2002, Ankara, 7.Baskı

ÖZMUMCU, Seda, Davanın Açılmasına Bağlı Hukuki Sonuçların Davanın Açılmaması Sayılması Halinde Değerlendirilmesi, **İÜHFİM**, C.LXX, S.2, s.183-206

PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya, **Medeni Usul Hukuku**, C.I, C.III, On İki Levha Yayıncılık, 2017, İstanbul, 15. Bası (Pekcanitez Usul)

PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet, **Medeni Usul Hukuku** Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 2014, Ankara, 2.Bası

PEKCANITEZ, Hakan, **Hukuki Dinlenilme Hakkı**, DEÜHFD, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, 2000, s.753-791

PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Şerhi**, C.1, Adalet Yayınevi, 2015, Ankara, 2.Baskı

SOYLU, Furkan, Medeni Usul Hukukunda Ortak Yetkili Mahkeme, **SÜHFD**, C.25, S.2, 2017, s.449-484

TANRIVER, Süha, **Medeni Usul Hukuku**, C.1, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara (TANRIVER, Usul)

TANRIVER, Süha, Tabii Hâkim İlkesi ve Medeni Yargı, **TBB Dergisi**, S.104, 2013 (TANRIVER, Tabii Hâkim)

TANRIVER, Süha, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler, **DEÜHFD**, C.16, Özel Sayı, 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, s.459-468 (TANRIVER, Yetki Sözleşmesi)

TANRIVER, Süha, Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, **TBB Dergisi**, S.53, 2004, s.191-215 (TANRIVER, Adil Yargılanma)

UĞUR, Aynaz, İş Mahkemeleri Kanunu'nun Temel Özellikleri ve HMK Karşısındaki Durumu, **TBB Dergisi**, S.110, 2014, s.11-32

VAROL, Gökçe, **İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü**, AndHD, C.6, S.2, 2020, s.435-465

YILDIRIM, M. Kamil, Medeni Yargılama Hukukunda Hâkimin Rolü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi - **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, s.3027-3044